

Одамзот турфа феълли бўлганидек, кушлар ҳам бири-бирига ўхшамайдиган турфа хил характерга эга. Масалан, майнадай беобрў, ноинсоф куш йўк. Бир пайтлар илмий тадқиқотлар ўтказиш учун Мўлтон шахридан олиб келинган бу кушлар хаддан ташқари кўпайиб, ҳамма жойда хукмронликни кўлга олди, ноёб турдаги кушларнинг кўпларини кириб юборди. Олашакшак каллайи сахардан шакиллаб дилни хуфтон килади, пойлаб туриб ховлилардан жўжаларни, хатто мушук боласини чангалига илдириб кочади.

Яна какку деган куш бор. У ўз тухумини бошка кушларнинг уясига кўйиб чиқади. Тухум очиб чиккан какку боласи биринчи галда ёнидаги жиш болаларни уядан улоктириб ташлайди. Овсар кушлар битта боласи колганига ҳам шукур килиб, уни ўлиб-тирилиб боқади. Какку боласи улгайгач, уясини бузиб ташлаганидан кейин уни тарк этади.

Революцияга мойил бўлган шахслар ҳам какку кушга ўхшайди. Улар какку бегона кушнинг уясига тухумини ташлаб кетганидай, оддий халкка ўз гоёларини тикиштирмоқчи бўладилар, гапга чечан ва ўта кобилиятли бўлганликлари туфайли бу вазифаларини болаб уддалайдилар. Мана, ниҳоят бегона уяга революция тухуми кўйилди, энди ҳаммаёкни алгов-далгов килиб юборадиган какку боласи дунёга келади.

Какку боласи сал жонланганидан кейин «Биз билан бўлмаганлар-бизнинг душманларимиз!» кабилида иш кўради, катагон, сургун, хунрезликлар авжига чиқади, революция номи билан оммавий қурбонликлар келтирилади. Шундан кейин халк революцияни бока бошлайди, меҳр билан парвариш килади. Революциянинг эса халкка тупургани бор, унинг каллаварамлигидан фойдаланиб, ўзига хизмат килдиради, хохлаган одамни халк душманига айлантириб, халкнинг номидан иш кўради. Охир-окибатда, революция халкни боши берк йўлга такаб, какку кушдай хонавайрон килиб кетади. Бу пайтда революция руҳида шаклланган майналар-котиллар, осийлар, мурдор ва жохиллар ҳамма жойда хукмронликни кўлга олади. Улар революция анъаналарини давом эттириб, унинг номи билан турли фитналар уюштирадилар. Хур фикрли инсонларни таъкиб киладилар, халк номидан уларнинг шаънини булгаб, хаётига нукта кўядилар.

Ўртада олашакшак ахён-ахёнда ўзининг зугумларини кўрсатиб туради, хунук шакиллаб, жўжа ва мушук болаларини олиб кочаверади. Халк буларнинг ҳаммасини кўриб туради ва революция мажбурияти онгига ўралашиб колганлиги туфайли ўзини улугвор тутишга мажбур бўлади. Зеро, бу кайфият факатгина халкка хос бўлган хислат.

1919 йилда Халк комиссарлари кенгаши йигилишида Ленин «Темир Феликс»га «Камокхоналарда энг ашаддий контрреволюционерлар канча?» — деб ёзилган коғозча узатади. Дзержинский савол рўпарасига «1500» деган рақамни кўйиб, коғозчани Ленинга кайтаради. Дохий бурнини тортиб, рақамдан кейин + белгисини ясайди ва Темир Феликсга беради. Коғозчани олган Дзержинский секингина ўрнидан туриб, йигилишдан чиқиб кетади. Эртасига шўро камокхоналаридаги барча махбуслар англашилмовчилик туфайли отиб ташланганлиги маълум бўлади. Халк айбдорни жазолашни талаб килиб туриб олади. Шунда дохий бор-йўги Дзержинскийга берилган

коғозчадаги ракам рўпарасига «ўқидим» деган маънода + белгисини кўйганлигини, революция йўлида билиб-билмай килинган хатолар ҳам уни саклаб қолиш максадига қаратилганлигини айтиб, яна уларнинг ишончини қозонади ва бу гап ҳам сувдан қуруқ чиқади.

Большевизм захм эмас, шунинг учун пролетариат дохийси қанча уринмасин, бу қасалликни бутун дунёга юктиролмади. Ундан ҳукмронликни мангу қўлда тутиб туришни жон-дилидан истаган майналар-революциянинг сассик кекиришлари қолди ҳолос. Грузин ёзувчиси Нодар Жиннинг «Устоз ёки Иосиф ижод этган инжил» романида Лаврентий Берия Молотовга қўнғирок қилиб, Иосиф Гришашвили деган халқ шоири «Шамоллаб қолма кўзичогим!» номли шеърий тўпламида ҳар бир кўзичок учун қайгуришини, шунга қарамай, ўзи кўзи гўштини маза қилиб ейишини айтади. Берия нима демокчи? Халқ-кўзичок. Жонқуяр-дохий. Лекин у кўзи гўштини маза қилиб ейди.

Африкадаги қабилалардан бирида сардорни ўн йилга сайлашар экан. Агар сардор яхши ва меҳрибон бўлса, уни етти йилдан кейин ҳосилдорлик мавсумида ейишар экан. Нега ейишади? Африқалиқлар анойи эмас, сардор революция қилиб қўймасин, деб шундай қилишади. Уларга инқилоб эмас, осойишталик керак. Шунинг учун ҳар етти йилда истиҳола қилиб ўтирмасдан сардорларини еяверишади. Шундай қилишмаса, сал жонланган сардор қалқиб бегуноҳ жиш болаларини янқганидай уларни янқиб ташлаши мумкин.

Шўро империяси тарқаб дунёни қайтадан, маданий қўринишда тақсимлаш савдоси авж олиб кетган бир даврда қалқиб, майна ва олашқашқларнинг ҳушёрлиги ошди, улар бегуноҳ қушлар уясини очикчасига, безбетларча ишқол қилиш ҳаракатига тушди. Хатто баъзи қушларнинг уяларига тухум қўйиб, бола очдириб олди. Энди қалқиб болалари уянинг ҳақиқий эгаларини маҳв қилиб, нафсини қондиради, эрта-индин уни ҳам қонавайрон қилиб, яна навбатдаги қурбонни тузоғига илинтириш учун ўқиб кетади.

Бу шоирнинг ҳар бир кўзичокка жони ачишидай ва шунга қарамай, роҳатдан кўзи шакшайиб, кўзи гўштини ҳузур қилиб ейишидай гап. Шундай ҳолат рўй бермаслиги учун беандиша қалқуларнинг бегуноҳ қушлар уяларига тухум қўйиш ва бола очиришига барҳам бериш, майна ва олашқашқлар қўлига ҳукмронлик тизгинларини тутқазмаслик ўз ўйимизни, қонадонимизни асрашнинг муҳим шартларидан биридир. Шамоллаб қолма, кўзичогим!

Нурилло ОСТОН